

ΑΞΙΟΠΟΙΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

7.3.1. Αξιόποινες πράξεις. Προστατευόμενο ἔννομο ἀγαθό. Τρεῖς σταθμοὶ ἐξέλιξης τοῦ ποινικοῦ δικαίου: (1) ἰουστινιάνειο δίκαιο, (2) Ἐκλογή τῶν Ἰσαύρων (συρική δυναστεία), (3) μακεδονική δυναστεία.

7.3.2. Ἐγκλήματα κατὰ πολιτείας. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι ὄσιος καὶ ὅποιος κινεῖται κατὰ τοῦ ὄσιου προσώπου του διαπράττει ἔγκλημα **καθοσιώσεως** → θανατική ποινή καὶ δήμευση (ἀκόμη καὶ μεταθανατίως). Διακίνηση ἀνωνύμων λιβέλλων → διὰ ξίφους θάνατος.

Χρήση πορφύρας. Πώληση ὄπλων σὲ ἐχθρούς. Ἐξαγωγή διὰ θαλάσσης πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἐξαγωγή γνώσεως στὸν ἐχθρό (πχ. πῶς παρασκευάζεται τὸ ὑγρὸν πῦρ). Πώληση ὄπλων ἐν πολέμῳ. Κατασκοπεία, αὐτομολία.

Ἐγκλήματα περὶ τὴν ὑπηρεσία, πλημμελής ἐκτέλεση καθηκόντων

7.3.3. Ἐγκλήματα περὶ τὴν θρησκεία.

(7.3.3.1, 7.3.3.2, 7.3.3.3, 7.3.3.5, 7.3.3.6 → ΕΚΤΟΣ ΥΛΗΣ)

7.3.3.4. **Ψευδορκία** → γλωσσοκόπηση.

7.3.3.7. **Τυμβωρυχία** → (Ιουστινιανός) θάνατος ἢ ἐξορία, (Ἐκλογή) χειροκόπηση, (Λέων ὁ Σοφός) μαστίγωση καὶ κουρά.

7.3.4. Ἐγκλήματα κατὰ ζωῆς. **Ἀνθρωποκτονία** → θάνατος (*Πανδέκτης*) μὲ προϋπόθεση τὴν πρόθεση. Ἐκλογή → διάκριση ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου φόνου. Ἀνθρωποκτονία ἐν συμπλοκῇ = ἀκούσιος φόνος. Ἀνθρωποκτονία ἐν θυμῷ → ἐξαιρεῖται τοῦ Κορνηλίου Νόμου. Μακεδονική περίοδος: ποινή → θάνατος ἢ ἐξορία. Ἐπὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου γίνεται ἀναφορὰ στὶς διαφορὰς στὴν ὑποκ. ὑπόσταση τῆς ἀνθρωποκτονίας, πού ἐπηρεάζουν τὴν ποινή, καὶ θεσπίζεται ὡς ποινή ἢ ἰσόβια ἐξορία ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ ἐγκλήματος μὲ ἄλλες περιουσιακὰς συνέπειες (βλ. σ. 200). Ἀμβλωση → ἔγκλημα κατὰ τῆς ζωῆς στὸ κανονικὸ δίκαιο. Μαγεία καὶ φαρμακεία → κατὰ ζωῆς → Κορνήλιος Νόμος.

7.3.5.1. **Ληστεία**. Στὸ παλαιὸ δίκαιο διωκόταν ὡς ἀνθρωποκτονία ἢ βία ἢ κλοπὴ (κοινὰ στοιχεῖα → βία καὶ δόλος). Στὸν *Πανδέκτη* αὐτονομεῖται ὡς ἔγκλημα. Κείμενο σελ. 201. Λησταί → ἀνάληψη ἔνοπλης ἐπιθετικῆς δράσεως κατὰ πολιτῶν καὶ μὲ ἐνέδρα (πβ. στὴν παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου: ...λησταῖς περιέπεσεν...).

Ποινή: θάνατος δι' ἀνασκολοπισμοῦ (φοῦρκα) ἢ θηριομαχία. Ὑπότροποι (*famosi latrones* / ἐπίσημοι λησταί: σεσημασμένοι/διαβόητοι γιὰ ἐπανάληψη τοῦ ἐγκλήματος) → φουρκισμὸς στὸν τόπο τοῦ ἐγκλήματος (→ γενικὴ πρόληψη).

Στὴν Ἐκλογή περιλαμβάνεται στὴν ἀντικ. ὑπόσταση ὁ θάνατος (τοῦ θύματος) μὲ ἐνέδρα. Τὸ μόνο ἔγκλημα μὲ ποινή τὸν ἀνασκολοπισμό.

Οἱ Μακεδόνες ἐπαναφέρουν τὶς ἰουστινιάνειες ῥυθμίσεις. Εἶναι δημόσιο ἔγκλημα (*crimen publicum*). Οἱ ὑποθάλλοντες ληστὲς ἢ συνδραμόντες στὴν διαφυγὴ αὐτῶν → ἴδια ποινή μὲ ληστὲς. Ὁ ἀμυνόμενος τονίζεται ὅτι ἔχει δικαίωμα θανατώσεως τοῦ ἐπιτιθεμένου ληστοῦ· *κρεῖττον γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις βοηθεῖν ἑαυτῷ ἢ μετὰ τὸ παθεῖν ἐπιζητεῖν ἑαυτῷ τὴν ἐκδίκησιν*.

7.3.5.2. **Άρπαγή γυναικῶν.** Προϊουστινιάνειο δίκαιο: έκουσία άρπαγή → άρπαξ + άρπαγεΐσα → θάνατος στήν πυρά. Άν ήταν άκουσία, άλλ' ή γυναικα όμως δέν φώναξε για βοήθεια, τότε αυτή είχε περιουσιακές ποινές. Ιουστινιάνειο δίκαιο: άρπαγες → θανατική ποινή + (μόνο για άυτουργούς) δήμευση (ώς παρεπόμενη ποινή) –οί συνεργοί άπαλλάσσονται άπό δήμευση. Καθιερώνεται τὸ άνεύθυνο τῶν θυμάτων (είτε συναινούσαν είτε όχι). Έπί άρπαγής έγγάμου γυναικός ύπάρχει συρόση άρπαγής και μοιχείας.

Έκλογή: στήν άντικ. ύπόσταση προστίθεται ή φθορά του θυματος (=γενετήσια έπαφή). Ποινή: άντικαθίσταται ο θάνατος με ρινότμηση (άυτουργῶν) και έξορία (συνεργῶν). Μακεδόνες άυτοκράτορες: εισάγεται τὸ στοιχείο του ένόπλου τής πράξεως. Ένοπλος άρπαγή: άυτουργός → θανάτωση δια ξίφους, συνεργός → ρινότμηση + μαστίγωση + κουρά. Άοπλη άρπαγή: άυτουργός → χειροκόπηση, συνεργός → έξορία + (σφοδρά) μαστίγωσις + κουρά. Έάν άρπαξ είναι ο δουλος του θυματος → πυρά (για γενική πρόληψη). Οί άρπαγες άποκλείονται άπό άσυλο ή άπόλυση κρατουμένων τὸ Πάσχα. Άπαγορεύεται ο γάμος άρπαγος και θυματος, άκόμα κι άν συναινούν οί γονεΐς τής άρπαγεΐσης (ώστε να άποθαρόύνονται οί έπίδοξοί άρπαγες).

7.3.5.3. **Άπελασία (Abigeatus).** Κατηγορία: έγκλήματα βίας (λόγω συγγενείας με ληστεία και άρπαγή). Αντ. ύπόσταση: άφαίρεση όχι μεμονωμένων ζῶων άλλά όλόκληρης άγέλης. Διακρίθηκε άπό κλοπή έπί άυτοκράτορος Άδριανού.

Ιουστινιάνειο δίκαιο: παρεχόταν στους δικαστές έξουσία έπιβολής ποινής άναλόγως προς τήν συχνότητα εμφάνισης τής πράξης στήν περιφέρειά τους → μέτρο γενικής πρόληψης, όπου έπιπολάζει τὸ έγκλημα. Προσπάθεια όρισμού πράξεως: ο άπελάτης δέν άφαιρεί μεμονωμένα ζῶα (αυτός είναι ο ζωοκλέπτης) άλλ' άπελαύνει είτε όλόκληρη άγέλη είτε μέρος αυτής και τὸ κάνει όχι ευκαιριακά άλλά κατ' έπάγγελμα. Για τὸν όρισμό τής άγέλης λαμβάνεται ή κοινή περι του θέματος άντίληψη. Άπελασία είναι κατὰ μία άποψη και ή άφαίρεση ένός μεγάλου ζῶου (ίππος ή βοῦς) λόγω τής ζωτικής οικονομικής άξίας του. Άποκλείεται ο άδικος χαρακτήρας τής πράξεως σε πραγματική συγγνωστή πλάνη (άν άφήρεσε άγέλη νομίζοντας ότι είναι δικά του τὰ ζῶα). Ποινή → θάνατος δια ξίφους (όπου ένδημεί τὸ έγκλημα) άλλέως μεταλλισμός ή για ένόπλους θηριομαχία. Οί ευγενεΐς άοπλοι άπελάτες → έξορία ή και έκπτωση άπό τὸ άξίωμα τους.

Έκλογή: τὸ ένοπλον δέν ένδιαφέρει. Ποινές κλιμακούμενες για ύποτροπή: πρώτη φορά → μαστίγωση, δεύτερη → έξορία, τρίτη → χειροκόπηση.

Μακεδόνες: προσάρμοσαν τις ιουστινιάνειες όυθμίσεις στήν Έκλογή διατήρησαν τήν θηριομαχία για ένοπλους άπελάτας.

7.3.5.4. **Άρπαγή γῆς ή κινητῶν πραγμάτων.** Βλ. σελ. 205-207.

7.3.5.5. ΕΚΤΟΣ ΥΛΗΣ

7.3.6. **Μαγεία.** Προϊουστινιάνειο και ιουστινιάνειο δίκαιο: μαγεία → άσκηση μη άνεκτής λατρείας + επικίνδυνες ουσίες (δηλητηρίαση). μάγος = φαρμακός = γόης. Ποινή → θάνατος.

Ἐκλογή: ποινή θανατική → ἀποτέλεσμα ὁ θάνατος ἀπὸ χορήγηση οὐσιῶν, ἐξορία + δήμευση → αἰσχροκέρδεια ἀπὸ περιάπτα (μαγικοί κατάδεσμοι, φυλακτά).

Μακεδόνες: ἐπαναλαμβάνουν τὴν Ἐκλογή. Καταργεῖται ἡ διάκριση σὲ ἐπιτρεπτή λευκή μαγεία καὶ ἀπηγορευμένη μαύρη μαγεία.

Στὸ κανονικὸ δίκαιο τὸ ἐπιτίμιο γιὰ καταδέσμους εἶναι ὁ ἀφορισμός (βλ. σελ. 208-9).

Μὲ τὴν μαγεία σχετίζεται ἡ ἀστρολογία (πὺ ὀνομάζεται «μαθηματικὴ τέχνη», *ars mathematica*), ἡ ὁποία ὅμως ἐπεξηγεῖται στὶς διατάξεις ὅτι ἀντιδιαστέλλεται ἀπὸ τὴν γεωμετρία, τὴν μαθηματικὴ ἐπιστήμη, τὴν ἀστρονομία. Τὰ ὅρια βέβαια ἦταν σὲ κάποιες περιπτώσεις δυσδιάκριτα.

7.3.7. Ἐγκλήματα ἠθῶν. Εἰσαγωγικά (σελ. 210).

Μοιχεία: ἐξώγαμη σχέση μόνο τῆς ἔγγαμης γυναικός· προσβολὴ ὑφισταμένου γάμου. Σὲ αὐτόφωρη μοιχεία → δικαίωμα συζύγου θανατώσεως δράστη. Ποινή: ἄνδρας → θάνατος, μοιχαλὶς → περιουσιακὲς κυρώσεις + ἐγκλεισμός σὲ μονή (καὶ μὲ ἀναγκαστικὴ μοναχικὴ κουρά, ἂν ὁ συζυγος δὲν τὴν ἤθελε πιά).

Ἐκλογή. Ποινή: ῥινότμηση καὶ τῶν δύο.

Μακεδόνες: ῥινότμηση + μαστίγωση + κουρά. Ἐπίσης ἐπανῆλθε μία παλαιὰ διάταξη, κατὰ τὴν ὁποία ἐξαιρεῖται ἀπὸ τὸ ἐγκλημα ὅστις συνάπτει ἐρωτικὴ σχέση μὲ ἔγγαμη μὲν γυναῖκα, ἡ ὁποία ὅμως δουλεύει ὡς πόρνη (σὲ καπηλεῖον, καπηλικὸν ἐργαστήριον, πορνεῖο κτλ.).

Γιὰ ἄνδρα, πὺ ἀνέχθηκε τὴν μοιχεία τῆς συζύγου του, βλ. σελ. 211-2. Γιὰ ἐμπλοκὴ μοναζουσῶν βλ. σελ. 212.

Πορνεία: σύναψη ἐρ. σχέσεως μὲ ἄγαμη (ἀνύπανδρη) ἢ μὴ ἔγγαμη πιά, ἐλεύθερη καὶ ἔντιμη γυναῖκα. Ἄρα δὲν περιλαμβάνεται ἡ παλλακεία, ἡ συνεύρεση μὲ δούλη καὶ ὁ ἔταιρισμός.

Ἐκλογή: περιλαμβάνει καὶ τὶς μὴ ἐλεύθερες καὶ τὶς ἔταιριζόμενες. Ποινές (κλιμακούμενες ἀναλόγως μὲ τὴν συναυτουργό): μὲ ἐλεύθερη γυναῖκα → 12 ῥαβδισμοὶ γιὰ ἔγγαμο ἄνδρα καὶ 6 γιὰ ἄγαμο, μὲ δούλη → περιουσιακαὶ ποιναί.

Μακεδόνες: ὄχι οὐσιαστικαὶ διαφοραί.

Παιδοφθορία: Ἀπαγορεύεται ἐρ. σχέση μὲ κορίτσι μικρότερο τῶν 12 ἐτῶν. Μετὰ τὸ 12ο ἔτος γίνεται «δεκτικὴ ἄνδρός». Ποινή: ἔντιμοι → περιορισμός σὲ νῆσο ἢ ἐξορία, εὐτελεῖς → καταναγκαστικὰ ἔργα.

Προαγωγοί/πορνοβοσκοί → θανατικὴ ποινή

Ὁμοφυλοφιλία: σύναψη ἐρ. σχέσης ἀνδρῶν. Προστατευόμενο ἔννομο ἀγαθὸ → ἀνδρεία (κυρίως φαίνεται στὴν πολεμικὴ πράξη καὶ στὶς ἀνάγκες τῆς αὐτοκρατορίας σὲ ἀξιόμαχους πολεμιστάς). Ἰουστινιάνειο δίκαιο: ποινή θανάτου (ἂν καὶ σώζονται ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ καυλοτόμηση/ἀπότμηση παιδεραστῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ → γενικὴ πρόληψη μὲ ἀνταποδοτικὴ ποινή, δηλ. τιμωρεῖται τὸ βλάψαν μέλος).

Ἐκλογή: γιὰ τὰ μικρότερα τῶν 12 ἐτῶν θύματα λόγῳ ἐλλείψεως διακρίσεως αἴρεται ὁ καταλογισμός (ἀλλιῶς θὰ εἶχαν τὴν ἴδια ποινή μὲ τὸν δράστη: Οἱ ἀσελεγεῖς (ὁμοφυλόφιλοι /ἀρσενικοῖται, ἀρῥενομανοῦντες), ὃ τε ποιῶν καὶ ὁ ὑπομένων (ἐνεργητικὸς καὶ παθητικὸς), ξίφει τιμωρίσθωσαν· εἰ δὲ ὁ ὑπομένων ἤπτων τῶν δώδεκα ἐτῶν (<12) εὐρεθῆ, συγχωρεῖσθω, ὡς τῆς ἡλικίας δηλούσης μὴ εἰδέναι αὐτὸν τι

ὑπέμεινεν [δὲν ἔχει διάκριση τῶν πράξεων]. Γιὰ τίς γυναῖκες δὲν ἐνδιαφέρεται τὸ πολιτειακὸ δίκαιο.

Κτηνοβασία (bestialitas) : ἔρωτ. ἐπαφὴ μὲ ζῷο. Ἐκλογή: ποινὴ → καυλοτόμηση: Οἱ ἀλογευόμενοι (πράττουν παρὰ φύσιν/παράλογες πράξεις), ἤγουν (δηλαδή) κτηνοβάται, καυλοκοπείσθωσαν (ἀπότμηση γεν. ὄργάνου). Μόνο θεωρητικὸ ἐνδιαφέρον. Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία μαρτυρία διώξεως ἢ ἐπιβολῆς ποινῆς γιὰ κτηνοβασία. Βλ. σελ. 214-5.

Αἰμομιξία. βλ. σελ. 215

Διγαμία. βλ. σελ. 215-6.

7.3.8.1. **Κλοπή.** Διάκριση ἀπὸ ληστεία. Ἐπιβαρυντικὲς περιστάσεις. Διακεκριμένη κλοπή. Διχοτόμηση στὰ Βασιλικά: δράστης εὐγενῆς ἢ ταπεινός. Κλεπταποδόχος.

7.3.8.2. Ἀνδραποδισμός, φθορὰ ξένης ἰδιοκτησίας ἐπὶ θρεμμάτων (= αἰγοπρόβατα). Λαθροῦλοτομία. Ἐγκλημα ἀπὸ φοροεισπράκτορα.

7.3.9.1. **Πλαστογραφία.** Διευρυμένη ομάδα πράξεων. Περιορισμός + δήμευση γιὰ ἐλευθέρους, θάνατος γιὰ δούλους. Χρῆση πλαστοῦ σὲ ποινικὴ δίκη. Ψευδῆς καταμήνυση. Ταυτοπάθεια.

7.3.9.2. ΕΚΤΟΣ ΥΛΗΣ

7.3.9.2. **Παραχάραξη.** Ἀντικειμενικὴ ὑπόσταση. Θανατικὴ ποινὴ, χειροκόπηση. Συνεργοί.